

# **MAGYAR LAKOSSÁG KÖRÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT**

KOPP Mária – SKRABSKI Árpád (1992, 1996)

- ◆ 24,3%-nál depressziós tünet
- ◆ 7,5%-a közepesen súlyos vagy súlyos depressziós
- ◆ 34% panaszkodott neurotikus tünetekről, közülük 16% volt súlyos kezelésre szoruló
- ◆ 15,6% élete során kísérelt már meg öngyilkosságot

# CSALÁDORVOSI PRAXISBAN ÉS A LAKOSSÁG KÖRÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT

SZÁDÓCZKY Erika és munkatársai (1995, 1998, 2000)

Depresszió LTPR

Bipoláris LTPR

◆ Kessler	17,1 %	1,6 %
◆ Angst	12,3 %	5,5 %
◆ Saját	15,1 %	5,1 %

# **A PSZICHIÁTRIAI BETEGSÉGEK ÉS MAGATARTÁSZAVAROK HÁTTERÉ**

**Pszichológiai, szociális, antropológiai  
elméletek, vizsgálatok, eredmények**

**Prof. Dr. Füredi János**

# PATOPLASZTIKUS TÉNYEZŐK

*"a környezet, amelyben az ember felnő és életét leéli, csak módosítja azokat a tulajdonságokat, amelyet őseitől örökölt... hosszú ideig tartó behatása az örökölt alkat egyes sajátosságait erősíti, másokat háttérbe szorítani képes."* (Szabó és Nyírő 1925)

Régi feltételezés, hogy a külső események, a stresszek kiválthatnak pszichiátriai betegségeket. Ezek voltak a reaktív kórképek, élesen megkülönböztetve az endogénektől.

# **OKI TÉNYEZŐ?**

**Sérülékenység – vulnerabilitás**

**Poszttraumás esetek - stressz**

**Szociális stressz**

**Életesemények, krízisek, krónikus stressz**

**Társas hálózatok**

# PSZÜKHÉ

## (Psyche, Ψυχή)

*A görög mitológiában a lélek, a lehelet  
megtestesítője*

*Homérosz: a vér a lélek hordozója*

*Püthagorasz: P. vérrel táplálkozik*

*Apuleius: a szerelemmel találkozni vágyó  
emberi lélek vándorútja*



# PSZICHOLÓGIA

1. lélektan
2. lelkiismeret
3. lelki, szellemi alkat
4. érzés- és gondolkodásmód

# PSZICHOLÓGUS

1. lélektannal foglalkozó kutató
2. az emberi lélek ismerője



# A MINDENNAPI ÉLET PSZICHOPATOLÓGIÁJA

elszólások, nyelvbotlások, tévesztések, álmok  
tudatos, tudattalan, tudatelőttés

**Elsődleges** folyamat a tudattalan világ törvénye.

örömelv  
áttolás

kondenzáció  
szimbolizáció

A **másodlagos** folyamat a tudatelőttés és a tudatos  
rendszerek jellemző munkamódja: realitás-elv.

# A SZEMÉLYISÉG STRUKTURÁLIS MODELLJE

- ◆ Az ÖSZTÖNÉN (Ösvalami, Id, Es)
- ◆ Az ÉN (Ego, Ich)
- ◆ A FELETTES-ÉN (Superego, Über-Ich)

# **FREUDI FEJLŐDÉSI SZAKASZOK**

- ◆ az orális szak
- ◆ az anális szak
- ◆ a fallikus szakasz
- ◆ a látencia periódus
- ◆ a valódi genitális szakasz

# **RENDSZERSZEMLÉLET SZERINTI ÉLETCIKLUSOK**

- **Az otthon elhagyása, egyedül élés**
- **Házasság, házaspár**
- **Kisgyermekes család**
- **Serdülők a családban**
- **Gyerekek kirepülése, „üres fészek” szindróma**
- **Késői életszakasz**

# A NÁRCIZMUS

Az elsődleges nárcizmus: a csecsemő fejlődése korai szakaszában autoerotikus módon saját magához, mint “szeretett tárgyhoz” kapcsolódik.

A másodlagos nárcizmus a frusztrációk elleni védekezésként visszafordul saját énje felé.



# **ELHÁRÍTÓ MECHANIZMUSOK** **(defenzív, énvédő működések)**

**Az én a szorongások mérséklését elhárító mechanizmusok segítségével végzi.**

**A korai fejlődési fázisban (kisgyermekben) adaptívnek minősül, később ugyanezek predomanciája már patológiásnak ítéelhető.**

# **ELHÁRÍTÓ MECHANIZMUSOK**

## **PRIMITÍV FORMÁK**

- ◆ Projekció
- ◆ Introjekció
- ◆ Tagadás
- ◆ Torzítás
- ◆ Elakadás
- ◆ Identifikáció
- ◆ Hasítás (splitting)
- ◆ Idealizáció (primitív)
- ◆ Értéktelenítés (devaluálás)
- ◆ Projektív identifikáció
- ◆ Acting out
- ◆ Nárcisztikus visszahúzódás
- ◆ Meg-nem-törtéنتé tevés  
(undoing, annulláció)



# **ELHÁRÍTÓ MECHANIZMUSOK**

## **ÉRETTÉBB (NEUROTİKUS) ELHÁRÍTÁSFORMÁK**

- ◆ Szomatizáció
- ◆ Konverzió
- ◆ Disszociáció
- ◆ Izoláció
- ◆ Eltolás (displacement)
- ◆ Reakcióképzés
- ◆ Racionalizálás
- ◆ Intellektualizálás
- ◆ Szexualizálás
- ◆ Externalizáció
- ◆ Kontrollálás
- ◆ Elfojtás

# **ÉRETT ÉNVÉDŐ MECHANIZMUSOK**

- ◆ Szublimáció
- ◆ Humor
- ◆ Altruizmus
- ◆ Aszketizmus

# **ANTROPOLÓGIA**

Az emberiség származásával,  
fejlődéstörténetével, földrajzi tagozódásával  
foglalkozó biológiai elmélet.

*Larousse enciklopédia*

## **STRUKTURÁLIS ANTROPOLÓGIA**

A ma is működő primitív társadalmak viselkedési  
modelljeinek, szervezeti felépítésének,  
mítoszvilágának tanulmányozásából von le  
általános következtetéseket.

*Claude Lévi-Strauss*

# SZAKÁGI ÖSSZEHAISONLÍTÁSOK

	ANTROPOLÓGIA	LEÍRÓ PSZICHIÁTRIA	DINAMIKUS
<b>Fókusz:</b>	a csoport	a csoport vagy az egyén	egyén
<b>Megközelítés:</b>	kvalitatív	kvantitatív	kvalitatív
<b>Figyelem a szimbólumokra:</b>	igen	nem	igen
<b>Adatgyűjtés:</b>	hosszú személyes megfigyelés	keresztmetszeti	hosszmetszeti

# **TÜNET, BETEGSÉG ÉS KULTURÁLIS MEGKÖZELÍTÉS**

*Depresszió:* hangulati, szorongásos vagy szomatizációs tünetek vannak előtérben

*Alkohol* használat: mikor okoz problémát a szer használata?  
Mikor minősül betegnek a használó?

# A DEPRESSZIÓ ÉS A SZORONGÁS ELŐFORDULÁSA

## AMERIKAI KUTATÁS

Helye

%

Stirling County,  
*Kanada*

12

## EURÓPAI KUTATÁS

Helye

%

Camberwell,  
London,  
*Anglia*

10

Yoruba  
Villages,  
*Nigeria*

10

Baganda  
Villages,  
*Uganda*

22

A **társadalom** a társas  
kapcsolatok rendszere, emberi  
csoportosulás.

A szerkezet, az értékek és a  
működés minden csoportban más.

*Elemei:* a társasági kapcsolatok, a  
vallás, a család, a gazdaság stb.

A **kultúra** magában foglalja azokat a közösen elfogadott értékeket, érzelmeket, gondolkodásmódokat, elvárásokat és útmutatókat, amelyek szerint egy közösség élni kíván.



**Szociálpszichiátria:** a társadalmi tényezők szerepére helyezi figyelmét az etiológiában, a tünettanban és lefolyásban, függetlenül attól, hogy az kórházban vagy azon kívül figyelhető meg.

A társadalmi tényezők széles körben értendők az általános kérdésektől (mint a kulturális háttér és a munkahelyi légkör) egészen a legintimebbig (mint a házastárssal és családtaggal kapcsolatos viszonyok).

# **A MIGRÁCIÓ ÉS A MENTÁLIS ZAVAROK KAPCSOLATA**

**Kezdeti vélemények: akik már korábban is  
pszichés zavarral küszködtek.**

**Később: a migráció maga váltja ki a mentális  
betegséget.**

**Az utóbbi időben: a különböző tényezők  
interakciója.**

# SZOCIÁLIS HELYZET HATÁSA

## *Szegénység*

- ◆ a magasabb gyakoriságot az alacsony státussal járó pszichés nyomás, vagyis a környezet okozza (*social causation*)
- ◆ a pszichiátriai kliens az öröklött betegség miatt nem képes megfelelni a társadalmi elvárásoknak, és így süllyed egyre alacsonyabb helyzetbe (*social selection*)

# **ATTITŰDÖK**

**Az egyénnek a környezet valamely aspektusával szembeni érzelmeit, gondolatait és cselekvési indíttatásait méri.**

# TÁRSADALMI VISZONYULÁS A MENTÁLIS BETEGEKHEZ

**PLATÓN** (i.e.427-347) nem tekintette többnek az elmezavart, mint a vágyak zabolátlanságának, vagyis az önfegyelem, a szellemi elkötelezettség és a józanság ellentétének.

‘*Törvények*’ című művében azt javasolta, hogy hozzák létre az önuralom házát, amelyben azokat kell tartani, akik nincsenek tudatában téves eszméiknek, s őket öt éven át világos eligazításban kell részesíteni.

„És amennyiben bebörtönzésük lejártakor valamelyikük elméje kitisztul, az engedtessek vissza az egészségesek közé, akik azonban újból zavartnak találtnak, sújtsa őket a halál.”

# TÁRSADALMI VISZONYULÁS A MENTÁLIS BETEGEKHEZ

**CELSUS** (i.e.I.század) úgy hitte, hogy a durva kezelési mód elijeszti a betegből az elme zavart.

Betegeit leláncolta, éhezettette, teljes sötétségbe zárta, és serkentőket adagolt nekik, hogy ezzel a megfélemlítéssel rábírja őket a gyógyulásra.

## **Oláh Gusztáv 1918**

# **Ünnepi beszéd a lipótmezei m.kir. Állami Elmegyógyintézet ötvenéves jubileumán**

**“Az elmegyógyászat fogalma és az elmeorvos ma is úgy áll a köztudatban, mint 40 év előtt. Különleges intézmény, különleges emberekkel és különleges, baljóslatú misztikus háttérrel... Pedig ez a misztikus háttér azokban van meg, akik az elmegyógyintézetnek még a gondolatát is szeretnék maguktól eltolni, mert él bennük saját veszélyeztetettségük tudat alatti baljós érzése.”**

# **A MENTÁLIS BETEGSÉG FELISMERÉSE**

**Németország egyesítése idején**

**(Angermeier és Matschinger 1994)**

- ◆ **a laikusok nagyon keveset tudnak a zavar kialakulásának okairól**
- ◆ **sehol sem hisznek mágikus erőkben**
- ◆ **pszichoszociális hatások eredményének tartják a betegség kialakulását**
- ◆ **elvetik a pszichofarmakológiai kezelést**



# **A MENTÁLIS BETEGSÉG FELISMERÉSE**

**Angliai vizsgálat (Wolff és mtsai 1996)**

- ◆ 80%-a ismert valakit, akinek pszichés betegsége volt
- ◆ legnagyobb részüknek alig volt ismerete a mentális zavarok lényegéről
- ◆ idősebbeknél a tudás hiánya,
- ◆ a középkorú, gyermekes válaszolóknál a félelem és a kirekesztés

# **A MENTÁLIS BETEGEK KISZÁMÍTHATATLANOK ÉS VESZÉLYESEK**

**Amerikai vizsgálat - 1500 fős mintán:**

**60% erőszakos cselekedetet vár a “bolondoktól”,  
majd felük szerint erőszakkal kell kezelni őket és  
kerülni a közvetlen kapcsolatot velük.**

**Hazai vizsgálat:**

**az elmebeteg a legkevésbé elfogadott szomszéd.**

# **A PSZICHIÁTRIÁVAL SZEMBENI TÁRSADALMI ELŐÍTÉLETEKRE TÁMASZKODÓ MOZGALMAK**

**A nácik T04 programja**

**Antipszichiátria**

**Politikai pszichiátria**

**A Szcientológiai Egyház**

# **S T I G M Á K**

**A stigma szó görög eredetű,  
rabszolga testére nyomott bélyeget  
jelentett.**

**Az értelmező szótárak szerinti  
“szégyenbélyeg” ma is érvényes, nemcsak  
a pszichiátriai betegekre.**

# **A STIGMATIZÁCIÓ OKAI**

**a félelem és tudatlanság háttérében**



- ◆ **a lakosság alacsony egészségügyi, pszichológiai műveltsége**
- ◆ **a mással, az érthetlennel szembeni ellenállás**

# **A STIGMA HATÁSSAL VAN:**

- ◆ az elhelyezkedési lehetőségekre
- ◆ a házasságra
- ◆ a támogatásra a szomszédoktól  
és a közösségtől

# **A STIGMA KÖVETKEZMÉNYEI**

- ◆ a személyzet elégtelen képzettsége
- ◆ nehézségek a felismerésben és a kezelésben
- ◆ a társadalmi döntések és a közvélemény hozzáállása
- ◆ a mentálhigiénére szánt pénz hiánya

# **MIT TUD AZ ORVOS TENNI AZÉRT, HOGY CSÖKKENTSE A STIGMÁT ÉS A DISZKRIMINÁCIÓT**

- ◆ vizsgáljuk felül a saját viselkedésünket
- ◆ növeljük a toleranciánkat
- ◆ korszerűsítsük ismereteinket
- ◆ figyeljünk arra, amit a beteg és a családja mond



# **MIT TUD AZ ORVOS TENNI AZÉRT, HOGY CSÖKKENTSE A STIGMÁT ÉS A DISZKRIMINÁCIÓT**

- ◆ a tünetek helyett a tolerálható életre összpontosítsunk
- ◆ legyünk aktívak és hangosak
- ◆ „hagyjuk el” professzionális szerepünket